ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО ХИМИЧНИ И ХРАНИТЕЛНО – ВКУСОВИ ТЕХНОЛОГИИ „Д.И.МЕНДЕЛЕЕВ"
гр. Варна, ул. „Д-р Василаки Пападопулу" № 52,
9010, тел. за контакти: 0886 900 853_e-mail: info-400058@edu.mon.bg

УТВЪРЖДАВАМ:

ЖИВКА ЖЕЛЯЗКОВА

Директор на ПГХ и ХВТ

Със Заповед № РД-08-1632/14.09.2026 г.

ПРАВИЛНИК ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ЗДРАВОСЛОВНИ И БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ОБУЧЕНИЕ И ТРУД

на Професионална гимназия по химични и хранително-вкусови технологии „Д. И. Менделеев" – гр. Варна

В сила от учебната 2026/2027 година; приложим и през следващите учебни години до изменение или отмяна

Комисия за изготвяне и актуализиране:

Председател: Живка Желязкова

Член: Ивелина Минчева

Член: Надежда Добрева

Член: Весле Зейнун

Варна, 14 септември 2026 г.

РАЗДЕЛ I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ, ПРИЛОЖНО ПОЛЕ И ПРИНЦИПИ

Чл. 1. (1) Правилникът урежда организацията, отговорностите и минималните правила за предотвратяване на рискове за живота и здравето на учениците, педагогическите специалисти, непедагогическия персонал и посетителите в сградите, двора, учебните работилници, лабораториите, физкултурните пространства и при организирани от гимназията дейности извън нея. (2) Правилникът се прилага за всички лица според характера на участието им в образователния и трудовия процес.

Чл. 2. Правилникът се основава на Закона за здравословни и безопасни условия на труд (ЗЗБУТ), Кодекса на труда, Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО), нормативните правила за пожарна безопасност, защитата при бедствия, химичните агенти, работното оборудване, личните предпазни средства и инструктажите. За персонала и за учениците при практическо професионално обучение се прилага относимият режим по ЗЗБУТ; за останалите ученици се прилагат и специалните изисквания за безопасност в образователната среда.

Чл. 3. Основни принципи са: превенция и оценка на риска; приоритет на колективните пред индивидуалните мерки; допускане само на обучени и инструктирани лица; контрол на опасните вещества и оборудването; незабавно съобщаване за инциденти; защита на непълнолетните; достъпност и недопускане на дискриминация.

Чл. 4. Настоящият правилник не замества оценката на риска, вътрешните инструкции за конкретни работни места, плановете за евакуация, плановете за защита при бедствия, инструкциите на производители, информационните листове за безопасност и специфичните процедури. При по-строги изисквания се прилага по-безопасното правило.

Чл. 5. Всички количествени данни за персонал, ученици, оборудване, инвентар и кабинети се поддържат в актуални регистри и приложения, а не като неизменни факти в правилника. При промяна се актуализират оценката на риска, инструкциите и отговорните лица.

РАЗДЕЛ II. УПРАВЛЕНИЕ И ОТГОВОРНОСТИ

Чл. 6. Директорът: (1) организира и контролира системата за безопасност; (2) утвърждава оценката на риска и мерките за управление; (3) определя с отделни заповеди отговорни длъжностни лица, провеждащи инструктажи, комисии, отговорници на кабинети и лаборатории; (4) осигурява необходимите ресурси, обучение, профилактични прегледи и лични предпазни средства; (5) спира опасна дейност до отстраняване на риска.

Чл. 7. Комисията по актуализиране на правилника, посочена на титулната страница, подготвя предложения и годишен преглед. Тя не замества органа по безопасност и здраве при работа, службата по трудова медицина или комитета/групата по условия на труд, когато такива са приложими и определени по закон.

Чл. 8. Заместник-директорите и административните ръководители упражняват контрол в поверените им направления, организират безопасното използване на помещенията и докладват незабавно установените опасности.

Чл. 9. Учителите и ръководителите на практическо обучение: (1) провеждат инструктажи за учениците според вида дейност; (2) проверяват състоянието на работното място преди занятия; (3) избират опити, технологии и количества, съобразени с възрастта, компетентностите и риска; (4) осигуряват непрекъснат надзор при опасни дейности; (5) документират инструктажите и инцидентите по установения ред.

Чл. 10. Лаборантите подготвят учебни материали след заявка от учител, поддържат опис на реактивите, информацията за опасностите и годността им, състоянието на съоръженията, аптечките и аварийните комплекти; незабавно уведомяват за липси или неизправности. Самостоятелно възлагане на опасни дейности на ученици не се допуска.

Чл. 11. Домакинът и техническият персонал контролират техническото състояние, сигнализират за дефекти, ограничават достъпа до опасни зони и не предприемат дейности извън своята квалификация или правоспособност.

Чл. 12. Учениците са длъжни да изпълняват указанията, да използват предпазните средства, да не експериментират самоволно, да не включват или преместват техника без разрешение и незабавно да съобщават за опасност, инцидент или неразположение.

Чл. 13. Външните изпълнители и посетители се допускат при условия, определени от училището. Изпълнителите на ремонти съгласуват мерки за отделяне на работната зона, движение и аварийна готовност преди започване на дейности.

РАЗДЕЛ III. ОЦЕНКА НА РИСКА, ПОМЕЩЕНИЯ И ОБОРУДВАНЕ

Чл. 14. Рисковете се оценяват и преразглеждат при промяна на оборудване, технологии, химични вещества, организация, инцидент или установени нови опасности. Мерките се вписват в план с отговорници и срокове.

Чл. 15. Пътищата за евакуация, стълбищата, изходите, достъпът до пожарогасители, електрически табла, аптечки и аварийни душове/средства не се блокират. Подовете се поддържат без препятствия, разливи и хлъзгави участъци. Неизправни помещения и оборудване се обозначават и извеждат от употреба.

Чл. 16. Електрически уреди се използват само с изправни кабели, защити и заземяване, когато е необходимо. Забранени са самоволни ремонти, претоварване на разклонители и използване на уреди при мокри ръце или мокри повърхности.

Чл. 17. За машини, шлосерски и дървообработващи съоръжения, компресори, нагреватели, центрофуги, преси и друго оборудване се прилагат инструкции по работно място, техническа документация, защитни устройства и режим на допускане. Почистването и регулирането се извършват след безопасно спиране и обезопасяване.

Чл. 18. Микроклиматът, осветлението, вентилацията, шумът и ергономичните условия се поддържат в съответствие с приложимите норми и оценката на риска. Повреди на аспирация, вентилация или лабораторна камина са основание за преустановяване на съответните опити.

РАЗДЕЛ IV. БЕЗОПАСНОСТ В ЛАБОРАТОРИИТЕ И ПРАКТИЧЕСКОТО ОБУЧЕНИЕ

Чл. 19. До лабораторни и практическите занятия се допускат ученици след инструктаж за конкретната дейност, при присъствие на учител и с необходимите предпазни средства. Учителят оценява риска преди всеки нов опит, особено при нагряване, работа под налягане, микробиологични проби, електрохимични процеси и летливи вещества.

Чл. 20. В лабораториите са забранени хранене, пиене, козметика, самоволни опити, работа с неизвестни или немаркирани вещества, пипетиране с уста и използване на лабораторна стъклария за хранителни цели. Дългата коса се прибира; използват се затворени обувки и подходящи работни дрехи.

Чл. 21. Реактивите се съхраняват в подходящи, ясно етикетирани съдове, разделени според химичната съвместимост, в определени и обезопасени шкафове. За опасните химични вещества се осигуряват актуални информационни листове за безопасност; създава се регистър на наличностите и употребата, когато е приложимо. Не се допуска съхранение на несъвместими вещества едно до друго.

Чл. 22. Дозирането, разреждането и нагряването се извършват по писмена процедура. При разреждане на концентрирани киселини киселината се прибавя внимателно към водата, когато това е предвидено в инструкцията и под контрол. Опити, отделящи вредни пари, газове или аерозоли, се извършват само при подходяща локална аспирация.

Чл. 23. Отпадъчните химикали, разтворители, стъкло, остри предмети и микробиологични материали се събират разделно в обозначени съдове. Изливането на реагенти в канализацията се допуска само ако е изрично разрешено по утвърден ред; опасните отпадъци се предават на оправомощени лица по действащите изисквания.

Чл. 24. При микробиологична дейност се използват подходящи за учебната възраст и нивото на биологичен риск проби, оборудване и методи. Работа с непознати потенциално патогенни култури или рискови организми без изрична оценка на риска и необходимите условия не се допуска. След занятия се извършват хигиенизиране и обеззаразяване съобразно утвърдения протокол.

Чл. 25. В кабинети по оптика се осигуряват специфични инструкции за лещи, режещи и шлифовъчни машини, прах, светлинни източници и електрооборудване. Работа със защитни капаци или механизми в неизправност е забранена.

Чл. 26. При практическо обучение при работодател се прилагат мерките на приемащата организация, съгласувани с училището; учениците получават инструктаж на място, необходимите предпазни средства и надзор. Училището следи договорните изисквания за безопасни условия на обучение.

РАЗДЕЛ V. ПОЖАРНА БЕЗОПАСНОСТ И ЗАЩИТА ПРИ БЕДСТВИЯ

Чл. 27. Задължително се спазват действащите правила за пожарна безопасност, утвърдените евакуационни планове и инструкциите за действия при пожар. Персоналът познава изходите, средствата за сигнализация и начините за извикване на спешна помощ.

Чл. 28. Забранени са открит огън и нагреватели извън разрешените места и технологии; пушене в нарушение на действащите забрани; складиране на горими материали до източници на топлина; заключване или блокиране на аварийни изходи по време на занятия.

Чл. 29. При пожар, задимяване, земетресение, опасен разлив или друга авария се подава сигнал на тел. 112, когато е необходимо, уведомява се ръководството и се предприемат действия по конкретния план. Не се допуска връщане в сградата преди разрешение от компетентните лица.

Чл. 30. При евакуация учителят извежда учениците по определения безопасен маршрут, проверява присъствието им на сборния пункт и докладва липсващи лица. Специални мерки се предвиждат за лица с намалена подвижност и други специфични потребности.

Чл. 31. Учебните евакуации, проверките на пожарогасителите, обозначенията и техническата поддръжка се осъществяват и документират според действащите изисквания и утвърдените графици.

РАЗДЕЛ VI. ИНСТРУКТАЖИ, ОБУЧЕНИЯ И ДОКУМЕНТИРАНЕ

Чл. 32. За работниците и служителите се осигуряват начален, на работното място, периодичен, ежедневен и извънреден инструктаж в случаите и с периодичността, предвидени в Наредба № РД-07-2 от 16.12.2009 г. и оценката на риска. Конкретните лица, програми и инструктиращи се определят със заповед на директора.

Чл. 33. Инструктажите на учениците по безопасност се провеждат в началото на учебната година, при първо включване в рискова дейност, преди практическо занятие/упражнение според риска, преди организирана дейност извън училището и извънредно при промяна, инцидент или необходимост. Провеждането им се удостоверява съгласно установения училищен ред и приложимите нормативни изисквания.

Чл. 34. Документацията за инструктажите на персонала се води по утвърдените образци съгласно Наредба № РД-07-2, включително по допустимия нормативен ред за документиране и съхранение. Не се допуска подмяна на задължителните книги или записи с неформален списък.

Чл. 35. Инструктажи от разстояние за работещи се извършват само при условията на действащата наредба и при осигурено надлежно удостоверяване. Това не отменя необходимостта от фактическа проверка на уменията и правилата за допускане до лабораторни или опасни дейности.

Чл. 36. При ново оборудване, нов химичен агент, ремонт, промяна на организацията, авария или нарушение на изискванията се провежда съответният извънреден инструктаж и се преценява необходимостта от изменение на инструкциите.

РАЗДЕЛ VII. ЗДРАВЕ, ХИГИЕНА, ЛИЧНИ ПРЕДПАЗНИ СРЕДСТВА И ПЪРВА ПОМОЩ

Чл. 37. Личните предпазни средства (ЛПС) се определят на база оценка на риска, подбират се по предназначение и размер, предоставят се по приложимия ред и се използват задължително при посочените дейности. Ученици без изискуемите ЛПС не се допускат до съответното упражнение.

Чл. 38. Работното облекло, предпазните очила, лицеви щитове, ръкавици, защитни обувки и други средства се поддържат в изправност, почистват се и се сменят при повреда. Химически замърсеното облекло се отстранява по безопасен начин.

Чл. 39. При инцидент се преустановява опасната дейност, осигурява се безопасност на спасяващия, извиква се тел. 112 при спешност, уведомяват се ръководството и родител/настойник за засегнат ученик. Първата помощ се оказва само в рамките на компетентността на оказващия и според указанията на медицинско лице/диспечер и съответния информационен лист за безопасност.

Чл. 40. При контакт с опасен химикал с кожа или очи започва незабавно промиване с течаща вода при условията и за времето, указани в информационния лист за безопасност и от спешните служби; замърсените дрехи се отстраняват, ако е безопасно. Не се прилагат домашни „неутрализации", мазила или химични разтвори върху пострадалия без медицинско указание.

Чл. 41. При поглъщане или вдишване на опасно вещество не се предизвиква повръщане и не се дават вещества за „обезвреждане". Следва се указанието на тел. 112 и информационния лист за безопасност, при осигуряване на безопасност на спасителя. При съмнение за тежка експозиция се търси незабавна медицинска помощ.

Чл. 42. Аптечките, аварийните средства за очи, комплектите за разлив и противопожарните средства се проверяват периодично от определени лица. Проведените проверки, липсите и попълванията се документират.

Чл. 43. Медицинските прегледи, трудовите злополуки и професионалните рискове за персонала се администрират по действащите нормативни правила, съвместно със службата по трудова медицина. Личните здравни данни се обработват с необходимата поверителност.

РАЗДЕЛ VIII. ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ, СПОРТ И ДВИЖЕНИЕ

Чл. 44. Преди занятия по физическо възпитание и спорт учителят проверява състоянието на уредите, настилките и спортните зони, организира загряване и съобразява натоварването с физическите възможности и наличната медицинска информация, предоставена по установения ред.

Чл. 45. Не се използват неизправни спортни съоръжения. Не се допуска самоволно катерене, скачане, използване на тежести или работа на уреди без разрешение и надзор. Дейностите при неблагоприятни метеорологични условия се променят или прекратяват.

Чл. 46. При придвижване извън училището, екскурзии, състезания и посещения се спазват правилата за движение, утвърдената организация на събитието, съотношението придружаващи–ученици по приложимия ред и конкретният инструктаж за маршрута.

РАЗДЕЛ IX. КОМПЮТЪРНИ КАБИНЕТИ, ЦИФРОВА И ЕЛЕКТРИЧЕСКА БЕЗОПАСНОСТ

Чл. 47. Учениците влизат в компютърните кабинети с разрешение на преподавател и използват само предоставените устройства. Не се допуска отваряне на корпуси, разкачане на кабели, инсталиране на софтуер без разрешение или използване на повредена техника.

Чл. 48. Мокри предмети, напитки и храна не се допускат при електронното оборудване. При искрене, дим, необичаен шум, миризма или прегряване работата се прекратява и се уведомява учителят.

Чл. 49. Работните места се организират с подходяща височина на стол и екран, осветление и редуване на работа и почивка според възрастта и изискванията към обучението.

РАЗДЕЛ X. КОНТРОЛ, НАРУШЕНИЯ, ИНЦИДЕНТИ И ГОДИШЕН ПРЕГЛЕД

Чл. 50. Всеки служител или ученик незабавно съобщава за опасност и прекратява самоволни действия, които могат да създадат риск. Директорът може временно да преустанови дейност до осигуряване на безопасни условия.

Чл. 51. Инциденти, почти настъпили инциденти и опасни ситуации се регистрират по утвърден вътрешен ред, анализират се причините и се определят коригиращи и превантивни мерки. Когато законът го изисква, се изпълняват процедурите за уведомяване на компетентните органи.

Чл. 52. Нарушенията се разглеждат съобразно действащото трудово, образователно законодателство и вътрешните правила при спазване на правото на изслушване и принципа на пропорционалност.

Чл. 53. Ежегодно преди началото на учебната година определената комисия прави документално и фактическо преглеждане на правилника, оценката на риска, инцидентите, съоръженията и промените в нормативната уредба, оформено с протокол. При липса на промени се удостоверява, че действащата редакция остава в сила; при необходимост се предлага изменение, което се утвърждава със заповед на директора.

Чл. 54. Независимо от годишния преглед правилникът се актуализира незабавно при нормативна промяна, нов риск, съществена промяна в сградите, лабораториите или организацията или след установен пропуск. Съставът на комисията се изменя с отделна заповед, без това автоматично да налага преиздаване на целия правилник.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. Правилникът е утвърден със Заповед № РД-08-1632/14.09.2026 г. на директора на ПГХ и ХВТ „Д. И. Менделеев“ – Варна и се прилага от учебната 2026/2027 година.

§ 2. Правилникът действа безсрочно до изменение или отмяна. Посочването на учебната 2026/2027 година служи за идентификация на първоначалното утвърждаване, а не за ограничаване на действието му.

§ 3. Всички педагогически специалисти, непедагогически служители и ученици се запознават с правилата в обем и по начин, съответстващи на техните задължения и дейности. Запознаването се удостоверява по установения ред.

§ 4. Към правилника се поддържат отделни, актуални документи: оценка на риска; списък на длъжностните лица за инструктаж; графици и регистри; инструкции по работни места; инвентарни и химични регистри; евакуационни планове; процедури за аварийно реагиране. Изменението им се извършва по приложимия ред.